

UDK 272-78-055.1(450Venecija=163.42)“14/17”
272-9(450Venecija=163.42)“14/17”
314.15(497.583Trogir)“14/17”(091)
<https://doi.org/10.53745/ccp.45.88.3>

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 7. studenoga 2020.

Prihvaćeno za objavljivanje: 26. travnja 2021.

**LASSO ALLA SCUOLA MIA DEI SCHIAVONI ...
TROGIRSKI ISELJENICI U MLECIMA I HRVATSKA
BRATOVŠTINA SV. JURJA I TRIPUNA
(15. – 18. STOLJEĆE)**

Lovorka ČORALIĆ

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, 10 000 Zagreb
lovorka@isp.hr

U središtu istraživačkog zanimanja ovog rada jest prisutnost i djelovanje iseljenika iz Trogira u Mlecima, posebice s obzirom na njihovu uključenost u tamošnju hrvatsku nacionalnu bratovštinu sv. Jurja i Tripuna. Rad je zasnovan na istraživanju gradiva pohranjenog u Archivio di Stato di Venezia (fond: Notarile testamenti) i Archivio della Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone (fondovi: Capitolar della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata i Libri conti e spese). U radu se, uz osnovne podatke o prisutnosti Trogirana u Mlecima u širokom vremenskom rasponu od 15. do 18. stoljeća, raščlanjuju oporuke trogirskih iseljenika te konkretan udio te regionalne skupine hrvatskih iseljenika u nacionalnoj bratovštini. U tome dijelu rada osobita je pozornost posvećena kako onim Trogiranima koji su zabilježeni isključivo kao obični članovi bratovštine, ali i onima koji su – zahvaljujući svojem ugledu i priznatosti u hrvatskoj zajednici – obnašali dužnosti u pojedinim upravnim tijelima udruge. Naposljedku se zaključuje da su Trogirani, iako nisu u bratovštini sv. Jurja i Tripuna bili prisutni i djelatni kao Zadrani, Šibenčani, Splitsani i Bokelji, činili jednu od nezaobilaznih sastavnica u sklopu proučavanja iseljavanja Hrvata u Mletke.

KLJUČNE RIJEČI: *Trogir, Dalmacija, Mletačka Republika, Mleci, migracije, bratovština sv. Jurja i Tripuna, crkvena povijest.*

Uvod i cilj rada

Istraživanje prisutnosti i djelovanja Hrvata u Mlecima tijekom niza stoljeća opstojanja istočnojadranskog područja u državnoj zajednici *Serenissime* višeslojna je, zahtjevnja i ni-

kada u dovoljnoj mjeri proučena sastavnica iz povijesti krajeva i gradova obaju jadranskih obala. Tijekom proteklih desetljeća autorica ovog rada višekratnim je boravcima u središnjoj mletačkoj državnoj pismohrani (Archivio di Stato di Venezia, dalje: ASVe)¹ i Arhivu bratovštine sv. Jurja i Tripuna (Archivio della Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone, dalje: ASD)² istražila i znanstveno obradila brojno i raznovrsno arhivsko gradivo koje se odnosi na nazočnost Hrvata u Mlecima, bilo da je riječ o njihovu trajnom boravku ili o privremenoj, poslovnima uvjetovanoj, prisutnosti. Koristeći se gradivom iz rečenih arhivskih ustanova, istražene su i u znanstvenoj (kao i znanstveno-popularnoj) formi objavljene monografije i niz radova koji se odnose na svakodnevlje Hrvata u gradu na lagunama: vremenski okvir useljavanja, zavičajno podrijetlo useljenika, njihova zanimanja, gospodarske mogućnosti, svakodnevlje, obiteljski i prijateljski odnosi, povezanost s tamošnjim vjerskim ustanovama (crkve, samostani, bratovštine, hospitali) i duhovnim osobama, ali i veze s domovinom, odnosno rodnim krajem.³

Nastavljajući se na prethodna istraživanja i nadopunjujući ih novim saznanjima iz arhivskih vrela, u ovom će radu središnje istraživačko zanimanje (uz opće napomene o prisutnosti Trogirana, u Mlecima) biti upravljeno na povezanost iseljenika iz grada Trogira s hrvatskom bratovštinom sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (*Scuola dei Schiavoni, Scuola dei SS. Giorgio e Trifone, Scuola Dalmata*), višestoljetnoj ključnoj ustanovi okupljanja i održavanja nacionalne svijesti useljenika sa širega područja istočnojadranske obale.⁴ Rad je zasnovan na prethodno spomenutom arhivskom gradivu te će u nastavku teksta biti više riječi o oporučnim spisima Trogirana, koji se u svojim navodima odnose na hrvatsku bratovštinu kao i o njihovu udjelu u članstvu bratovštine, od spominjanja običnih članova do obnašatelja raznih dužnosti u rečenoj udruzi. Ovaj prilog ujedno teži osvijetliti manje znane pojedinosti iz prošlosti trogirsko-mletačkih odnosa u kasnom srednjem i ranom

¹ Za istraživanje prisutnosti i djelovanja Hrvata u Mlecima ponajprije je uporabljen fond bilježničkih oporuka Notarile testamenti (dalje: NT).

² U prethodnim su istraživanjima ponajprije bili uporabljeni spisi koji se odnose na redovita zasjedanja vijeća bratovštine (Capitolare della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata, dalje: Capitolare) i spisi vezani za troškove (prihode i rashode) bratovštine (Libri conti e spese della Scuola dei SS. Zorzi e Trifone della Nation Dalmata, dalje: LCS).

³ Usporedi važnija monografska djela te u njima sadržane brojne bibliografske jedinice koje se izravno odnose na navedenu problematiku: Lovorka ČORALIĆ, *U gradu Svetoga Marka: Povijest hrvatske zajednice u Mlecima*, Zagreb, 2001.; L. ČORALIĆ, *Hrvati u procesima mletačke inkvizicije*, Zagreb, 2001.; L. ČORALIĆ, *Šibenčani u Mlecima*, Šibenik, 2003.; L. ČORALIĆ, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*, Zagreb, 2003.; L. ČORALIĆ, *Venecija: Kraljica mora s lagunarnih sprudova (Povijest Mletačke Republike)*, Samobor, 2004.; L. ČORALIĆ, *Barani u Mlecima: povijest jedne hrvatske iseljeničke zajednice*, Zagreb, 2006.

⁴ O hrvatskoj bratovštini sv. Jurja i Tripuna (osnovana 1451. godine) pisano je u više znanstvenih monografija i radova. Stoga na ovom mjestu nećemo iznositi njezin historijat, već samo upozoriti na osnovnu literaturu. Vidi primjerice: Guido PEROCCO, *Carpaccio nella Scuola di s. Giorgio degli Schiavoni*, Venezia, 1964.; G. PEROCCO, *Guida alla Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone (detta San Giorgio degli Schiavoni)*, Venezia, 1984.; *Le Scuole di Venezia* (a cura di Terisio PIGNATTI), Milano, 1981., str. 99–118; L. ČORALIĆ, »Bratovština slavenskih doseljenika sv. Jurja i Tripuna u Veneciji. Izvori, historiografija i mogućnosti istraživanja«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, sv. 27, Zagreb, 1994., str. 43–57; L. ČORALIĆ, »Bratovština sv. Jurja i Tripuna u Mlecima u oporukama hrvatskih iseljenika«, *Croatia christiana periodica*, god. 18, br. 34, Zagreb, 1994., str. 79–98; L. ČORALIĆ, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*, Zagreb, 2003., str. 159–210; Tullio VALLERY, *La Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone*, Venezia, 2011. U navedenim je djelima sadržan i opsežniji popis bibliografskih jedinica koje se odnose na povijest i kulturnu baštinu bratovštine.

novom vijeku te dodatno naglasiti važnost jedne od najvažnijih hrvatskih bratovština na talijanskoj obali Jadrana tijekom prošlosti.⁵

1. Opći podatci o Trogiranima u Mlecima

Prisutnost i djelovanje trogirskih useljenika u Mlecima može se prema raščlambi bilježničkih spisa podijeliti u nekoliko razdoblja.⁶ U razdoblju do početka 15. stoljeća nazočnost Trogirana u Mlecima rijetko je zabilježena te njihov broj počinje postupno rasti tek dvadesetih godina istog stoljeća. Od 1425. do 1475. godine učestalost spominjanja Trogirana sve je izrazitija, da je kratkotrajan pad njihova useljavanja bio zabilježen od 1476. do 1500. godine. Razdoblje od 1501. do 1551. godine doba je najvećeg iseljavanja s trogirskog područja na susjednu obalu Jadrana te stoga tijekom tih godina, a najviše u odsječku od 1501. do 1525. godine, bilježimo njihovu najintenzivniju nazočnost u Mlecima. U razdoblju nakon 1551. godine useljavanje izrazito opada da bi određeni porast, koji nikada nije postigao razinu prve polovice 16. stoljeća, bio zabilježen u prvoj polovici 17. stoljeća. Kasnija prateća razdoblja (od 1651. godine) uglavnom održavaju razinu useljavanja koja je zabilježena tijekom druge polovice 16. stoljeća. Na osnovi oporučnih spisa moguće je iščitati i druge sastavnice iz života Trogirana nastanjenih u Mlecima. Oni su, kako kazuju oporučni spisi, poput većine drugih hrvatskih iseljenika ponajprije bili zaposleni u obrtima različite specifikacije, društvene priznatosti i ugleda. Najčešće su to zanimanja građevinsko-tesarskoga karaktera poput drvodjelaca, zidara i graditelja brodova (kalafati), a u manjem broju bilježimo ih i strukama tekstilnog (krojači, tkalci, užari, bojadisari tkanina) ili obućarskog obilježja. Druga po brojnosti spominjanja Trogirana je pomorska djelatnost koja svojim specifikacijama uključuje zanimanja raznoga obilježja. Najčešće spomenuti trogirski pomorci bili su zaposleni kao obični mornari u mletačkom arsenalu ili na brodovlju tamošnje trgovačke mornarice. Manji dio Trogirana uključenih u pomorska zanimanja bavio se u Veneciji brodarstvom lokalnog karaktera (barkarioli). Ti su brodari, posjedujući najčešće vlastita manja plovila, prevozili robu i teret uzduž mletačke lagune i unutar kanala same Venecije. Nasuprot navedenima, iznimno razgranatim poslovanjem i znatnim gospodarskim mogućnostima ističu se paruni i kapetani trgovačkih brodova za koje u najvećem broju slučajeva ne možemo sa sigurnošću tvrditi da su Mleci bili stalno mjesto prebivanja. Nadalje, Trogirane bilježimo i kao trgovce, obnašatelje nižih državnih službi, kao duhovne osobe (svećenici i redovnici, često i privremeno prisutni visoki crkveni dostojanstvenici) te kao kućnu poslužu u domovima mletačkih plemića i građana. Trogirski su iseljenici, kao i većina njihovih sunarodnjaka, najčešće obitavali u istočnom gradskom predjelu Castello, stoljećima središnjoj zoni stanovanja većine useljeničkih skupina. Ondje se nalazila (i danas se nalazi) zasigurno najljepša i za pristajanje brodova najpogodnija obala (Riva dei Schiavoni), zatim mletački arsenal – mjesto čestog

⁵ O Trogiranima u Mlecima napisan je i objavljen rad L. ČORALIĆ, »Trogirani u Veneciji od XIV. do XVIII. stoljeća«, *Vartal. Časopis za kulturu*, god. 3, br. 1–2, Trogir, 1994., str. 51–90. U radu su dijelom obrađene i poveznice Trogirana s bratovštinom sv. Jurja i Tripuna. Za ovu prigodu taj rad je nadopunjen novim saznanjima iz izvora i literature.

⁶ Ovo je poglavlje djelomično sadržano u tekstu L. ČORALIĆ, »Trogirani u Veneciji«. Tadašnja su saznanja ovdje ispravljena i nadopunjena na mjestima gdje je to bilo potrebno.

zapošljavanja hrvatskih useljenika, bratovština sv. Jurja i Tripuna, kao i niz drugih lokaliteta koji i danas svojim nazivljem svjedoče o velikoj koncentraciji žiteljstva hrvatskog podrijetla tijekom prošlosti. Osim predjela Castello, Hrvati su, te tako i Trogirani, učestalo obitavali u središnjem gradskom predjelu San Marco, ali i u – iako ne u velikom broju – u župama predjela Cannaregio, Dorsoduro (uključivo i tom predjelu nasuprotnom otoku Giudecca), San Polo i Santa Croce. Trogirani u Mlecima činili su, po svim pokazateljima iz izvora, sastavni dio hrvatske iseljeničke zajednice. O tome nam, raščlanjujući njihove oporuke, svjedoče podatci o njihovom svakodnevlju, odnosno o bračnim vezama (brojni brakovi sa sunarodnjacima), prijateljskim kontaktima, ali i o (darovnice putem oporučnih legata) dubokoj povezanosti s domovinom. S vremenom asimilirani u mletačku zajednicu, koja je postala njihovom novom domovinom, Trogirani su održavali i brojne veze s mletačkim stanovnicima, ali i s tamošnjim duhovnim osobama, nerijetko s onima hrvatskog podrijetla. U njihovim su oporukama spomenute i brojne tamošnje crkvene ustanove (crkve, samostani, hospitali, bratovštine), kako prilikom određivanja mjesta posljednjeg počivališta tako i prilikom upućivanja brojnih i raznovrsnih legata. S obzirom na mjesta njihova stanovanja, većina je rečenih crkvenih ustanova bila smještena u predjelu Castello (primjerice San Francesco della Vigna, San Giovanni Bragora, San Giovanni Nuovo, San Martino, Santa Maria Formosa, San Antonio i druge). Sveukupno promatrajući, Trogirani su po svim sastavnicama svoga životnog svakodnevlja u prijestolnici *Serenissime* činili zapažen dio hrvatske zajednice koja je, posebice u 15. i 16. stoljeću, činila prepoznatljiv i cijenjen dio mletačkoga društvenog života.

2. Trogirani i bratovština sv. Jurja i Tripuna: raščlamba arhivskih spisa

Raščlamba udjela i povezanosti Trogirana s hrvatskom nacionalnom bratimskom udrugom u Mlecima načinjena je, kako je i prethodno spomenuto, na osnovi dokumenata iz Državnog arhiva u Mlecima (oporučni spisi) i Arhiva bratovštine sv. Jurja i Tripuna (izvješća s godišnjih skupština bratovštine, troškovnici, prihodi i rashodi bratovštine). Na prvom ćemo se mjestu osvrnuti na način kojim je rečena bratovština zabilježena u iskazima posljednje volje iseljenih Trogirana. U tome kontekstu raspoložemo s četirima oporukama koje sadrže konkretne podatke uporabljive za ovaj rad. Kronološkim slijedom, prvu je oporuku sredinom 15. stoljeća dao sastaviti Trogiranin Šimun, izrađivač oružja, nastanjen u središnjem predjelu San Marco (župa San Moisè).⁷ Riječ je o obrtniku nevelikih imovnih mogućnosti koji većinu dobara (novčanih) poklanja bliskim članovima obitelji (bratu i sestri), a manji dio namjenjuje za mise zadušnice i mletačke nabožne ustanove. U sklopu tih navoda bilježi se i legat kojim Šimun dariva *Scole San Georgii* skromnih pola dukata. Oporučnim navodima nešto je bogatiji iskaz posljednje volje Trogiranina Alegreta Petrova, zanimanjem obučara i stanovnika predjela Castello u župi San Biasio.⁸ Alegret u svojoj oporuci ne bilježi članove obitelji te većinu imovine namjenjuje *pro anima mea* ili *pro pauperibus incurabilis*, dočim bratovštini sv. Jurja i Tripuna ostavlja dva dukata. Sljedeća se oporuka odnosi na Jelenu, suprugu Trogiranina Marka, stanovnicu

---

⁷ ASVe, NT, b. 911, br. 618, 17. VII. 1456.

⁸ ASVe, NT, b. 974, br. 25, veljača 1465.

župe San Geminiano u predjelu San Marco.⁹ Riječ je o srednje imućnoj useljenici koja dio svoje imovine dariva najbližim članovima obitelji, kao i – uobičajeno za stanovnike grada na lagunama toga vremena – tamošnjim crkvenim ustanovama. Izravna poveznica s bratovštinom sv. Jurja i Tripuna sadržana je u navodu koji se odnosi na mjesto pokopa, a to je – prema Jeleninoj želji – crkva San Giovanni del Tempio, odnosno San Giovanni dei Furlani, u kojoj se tada nalazilo sjedište hrvatske bratovštine te njoj pripadajuće grobnice. Završna oporuka koju ćemo ovdje razmotriti odnosi se na trogirskog iseljenika Ivana Franjinog, žitelja predjela Castello *apresso San Giuseppe*.¹⁰ Kao i većina drugih hrvatskih useljenika, i Ivan većinu imovine podjeljuje članovima obitelji i rodbine kao i mletačkim nabožnim ustanovama. Bratovština sv. Jurja i Tripuna u oporuci se bilježi neizravno, u kontekstu obveze izvršitelja, odnosno opunomoćenika da poslije njegove smrti odaberu osobu koja će *pro anima sua* hodočastiti u središnja mletačka svetišta San Pietro di Castello (mletačka katedrala do početka 19. stoljeća), San Lorenzo, San Trinità, Santa Croce, San Marco i San Giovanni Laterano, a rečenim hodočasničkim odredištima pridodaje i crkvu San Giovanni dei Furlani.

U završnom dijelu osvrnut ćemo se na uključenost Trogirana u članstvo u bratovštini sv. Jurja i Tripuna, a kao osnovni izvor poslužili su nam već spomenuti spisi pohranjeni u arhivu iste bratimske udruge (izvješća s godišnjih zasjedanja bratovštine, troškovnici). Na osnovi obrade rečenih spisa, istraženih ponajprije za 17. i 18. stoljeće, saznajemo da je u hrvatskoj bratovštini djelovalo oko 40 trogirskih iseljenica i iseljenika. Najveći broj njih bilježi se isključivo u svojstvu običnih članova (*fradeli i sorele*), bez da su – prema dostupnim saznanjima – obnašali neku od funkcija unutar udruge. To su, navedeni kronološkim redom, Ivan Nikolin Baffo (1660.), Matija Baffo (1660.), Stjepan *de Gnois* (1655.), Dominik Kažotić (1657.), Matija Madunić/Madonić (1658.), Marko Bragnigolo (1658.), Romulo Vido (1658. – 1670.),¹¹ Ivan Jure (1663.), Vicko Jure (1663.), Pavao Anđelov Grando (1672.), Konstantin Matejev (1673.), Pavao Marković (1681.), Bartul Pavlov Grando (1683.), Ivan *Cora/Corcha* (1689.), Matej Petrov (1690.), Ivan Kršulović (1691.),¹² Ivan Quaranteno (1699.), Ivan Bartolov (1700.), Petar Jurjev (1700.), Šimun Kalebota (1700.) i Luka Koština (1702. – 1703.). Kada je riječ o ženskim članicama hrvatske bratimske udruge, izrijekom su zabilježene Trogiranke Magdalena (1660. – 1661.), Augustina Dominikova Kažotić (1657.) i Jakomina Romulova (1658.).¹³

Cijeli je niz Trogirana obnašao određene dužnosti u upravnim tijelima njihove nacionalne bratovštine. Izbor novih dužnosnika obavljao se svake godine na središnjoj skupštini, koja se prema tradiciji redovito održavala posljednje nedjelje mjeseca lipnja. Dan uoči skupštine svi su članovi nazočili misnom slavlju u crkvi San Giovanni del Tempio i sudjelovali u svečanoj procesiji. Središnji događaj skupštine bio je izbor vodećega dužnosnika – predstojnika udruge (*gastald, guardian grande, governador*). Obveze predstojnika sastojale su se u vodećoj ulozi prilikom prebivanja bogoslužju, u određivanju i razdiobi novčanih

⁹ ASVe, NT, b. 675, br. 321, 5. IV. 1531.

¹⁰ ASVe, NT, b. 441, br. 461, 18. VI. 1571.

¹¹ Romulo Vido umro je 1670. godine i pokopan je 3. listopada. Vidi u: ASD, LCS, podatak uz navedenu godinu.

¹² Za Kršulovića je dopisano da je podrijetlom iz *Castelli di Traù*.

¹³ ASD, LCS, podatci uz navedene godine.

svota upućenih za zbrinjavanje ili pokop siromašnih članova te za isplatu miraza (ili pristupnine u samostan) djevojkama iz siromašnijih obitelji. Predstojnik je bio obvezan redovito nazočiti posljednjem ispračaju pokojnog bratima te posjećivati svakog bolesnog člana zajednice i na trošak udruge skrbiti o njemu. Nadzirao je financijsko poslovanje bratovštine, posebice pazeći da se bez suglasnosti Velikog vijeća (*Capitolo grande*) ne prekorače godišnje mogućnosti i troškovi ne premaše zalihe bratimske riznice. Njegova je dužnost trajala jednu godinu. Nakon toga moralo je proći najmanje dvije godine da bi ista osoba ponovno mogla obnašati prethodnu dužnost. Nakon okončanja jednogodišnjeg mandata predstojnik je bio obvezan u roku od dva tjedna predati pismeni uvid u svoj prošlogodišnji rad te položiti račune o prihodima i rashodima udruge tijekom njegova obnašanja vodeće dužnosti. Prilikom izbora novog predstojnika stari je gastald, uoči isteka mandata, držao kratki svečani govor kojim se simbolično obavljala primopredaja dužnosti. Dostojanstvo predstojnika morao je poštivati svaki član te je za one bratime koji su se prema njemu nedolično ponašali propisana stroga kazna koja je mogla završiti i trajnim isključivanjem. Dužnost predstojnika posebno je dolazila do izražaja prigodom godišnje skupštine udruge, ali i na raznim gradskim javnim i crkvenim svetkovinama kojima su nazočile sve mletačke bratovštine. Predstojnik je tada zajedno s ostalim vodećim dužnosnicima u svečanoj procesiji gradskim ulicama i trgovima predvodio svoje članstvo, a njegova odjeća, korištena samo u najsvečanijim prigodama, davala je časti i naslovu *guardiana grande* posebnu važnost i dostojanstvo.¹⁴ Kada je riječ o Trogiranima, u funkciji predstojnika bratovštine bilježimo samo jednog iseljenika, a to je Kuzma Firti pokojnoga Marina zabilježen 1705. godine.¹⁵

Vikar (*vicario*) je bio sljedeći po važnosti dužnosnik u upravnoj hijerarhiji bratovštine, a u danima odsutnosti predstojnika preuzimao je sve njegove obveze i zadaće. Služba vikara bila je neposredna stepenica pred postizanje najviše časti u bratovštini te se mnogi vikari nakon isteka mandata spominju u svojstvu predstojnika.¹⁶ U primjeru Trogirana tu je funkciju 1699. godine obnašao Nikola pokojnoga Pavla Grando, a zanimljivo je da nikada nije postigao funkciju najvišeg dužnosnika u bratovštini.¹⁷ Treći član u središnjem upravnom tijelu bratovštine (*bancalia*) bio je dužnosnik nazvan *guardian del matin*.¹⁸ Opis te dužnosti ne nalazi se u osnovna 53 kapitula Statuta bratovštine, već je usputno spomenut

---

¹⁴ L. ČORALIĆ, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi*, str. 175–177. Ondje su sadržani i izvaci iz Statuta bratovštine, pisani talijanskim jezikom (veneto), kojima se potanko objašnjava dužnost predstojnika bratovštine.

¹⁵ G. PEROCCHO, *Carpaccio nella Scuola di s. Giorgio degli Schiavoni*, str. 234; T. VALLERY, *La Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone*, str. 157.

¹⁶ L. ČORALIĆ, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi*, str. 177–178.

¹⁷ Nikola Grando, u izvorima katkada zabilježen i kao Grasso, obnašao je prethodno dužnosti u odborima *degan di tutto anno* (1689., 1693.) i *VIII di nazon* (1689.). Prvospomenuta funkcija sadržavala je obvezu izvršenja odluka bratimske skupštine, nadzor bratimskog oltara, održavanje prostorija za okupljanje i sastajanje bratima, nabavu svećanih stjegova, procesijskih križeva i drugih liturgijskih predmeta te na izravnu raspodjelu novčane pripomoći najugroženijim članovima zajednice. Članovi odbora *VIII di nazon* imali su prvenstveno zadaću brinuti se o nacionalnom obilježju bratovštine. Usp. L. ČORALIĆ, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi*, str. 178–179. Podatci o Nikoli Grando sadržani su u: ASD, Capitolar, podaci uz navedene godine.

¹⁸ Služba *guardian del matin* pretpostavljala je poglavito organizaciju pogreba i ukupnih sprovednih obreda koji su se obično održavali u jutarnjim satima (otuda i naziv službe). Usporedi u: Gianmario GUIDARELLI, »Le Scuole Grandi Veneziane nel XV e XVI secolo: reti assistenziali, patrimoni immobiliari e strategie di governo«, *Mélanges de l'École française de Rome*, 123/1, Roma, 2011., str. 66, bilj. 55.

u dodatnom kapitulatu izglasanom 1488. godine (broj 57).¹⁹ Jedini Trogiraniin zabilježen na toj funkciji bio je Franjo Jerolimov *Cora/Corcha* (1676.). Istog se kao člana bratovštine spominje od 1671. godine, a uz prethodno spomenutu dužnost, bio je i pisar (*scrivan*) bratovštine (1678. – 1679.),²⁰ *degan di tutto anno* (1681.), kao i član nižih odbora kao što su *XII di nazione* (1682., 1695.) i *VIII di nazione* (1689.).²¹ Preminuo je 1695. godine i pokopan je na trošak bratovštine 29. lipnja.²²

Bancalia je predstavljala najvažnije, odnosno najuže upravno tijelo hrvatske bratovštine. U nastavku ćemo spomenuti one Trogirane koji su tijekom svoga sudjelovanja u članstvu udruge obnašali dužnosti u nešto niže pozicioniranim tijelima. Osnovne podatke o tim tijelima prethodno smo opisali razmatrajući karijeru Trogirana koji su bili sastavni dio *bancalie*. Tako se četrdesetih i pedesetih godina kao član odbora *degan di tutto anno* i *degan di mezzo anno* bilježi Dominik Antunov (od 1642. do 1654. godine). Cjelogodišnji dekan bio je i Trogiraniin Ivan pokojnoga Vicka Drače (1693.), dočim je funkciju polugodišnjega dekana obnašao Franjo pokojnoga Jakova (1683.).²³ Prethodno je, u kontekstu djelovanja Franje Core, navedena i njegova dužnost pisara. Osim navedenog, kao još jedan Trogiraniin zabilježen u istoj funkciji spominje se i Šimun Ivanov (1699.).²⁴

Jedna od osnovnih zadaća bratovštine bila je zbrinjavanje i pomoć siromašnih i bolesnih članova, novčano pomaganje djevojaka iz neimućnih obitelji prilikom njihove udaje (pripomoć za miraz) ili ulaska u samostan (pristupnina), kao i snošenje troškova pogreba najsiromašnijih bratima. Podatke o tome zatičemo u troškovniku bratovštine (*Libri conti e spese*). U razdoblju od 1645. do 1699. godine sahranjeni su na trošak bratovštine sljedeće useljenice i useljenici iz Trogira (uz neke koji su već prethodno spomenuti kao obnašatelji određenih funkcija u upravi bratovštine): Marijeta Albertova (17. II. 1645.), Ivan Petrović (20. XII. 1656.), Andrija Josipov (24. VII. 1657.), Petar Vickov (11. VIII. 1657.), Milak Jakovljević (11. IX. 1661.), Magdalena (11. VII. 1662.), Pavao (18. VI. 1673.), Ivan (10. IX. 1673.) i Mihovil (21. XII. 1699.).²⁵ Naposljetku, u jednom slučaju bilježimo Trogirane u rubrici dodjeljivanja miraza siromašnim djevojkama. Pritom se kao trogirski useljenik spominje Ivan Krstitelj, budući supružnik Laure Petrove Rinaldi koja, iako možda nije zavičajem Trogiranka, za udaju dobiva pripomoć bratovštine od deset dukata.²⁶

¹⁹ Michele GIADROSSI, »La Fraternitade overo Scuola in Honore de Missier San Zorzi et Missier San Trifone«, *Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone*, sv. 16, Venezia, 1983., str. 8.

²⁰ Dužnost pisara (*scrivan*) izrečena je samim imenom funkcije koju obnašaju. U hrvatskoj su se bratovštini pisari birali na isti način kao i dekani, a izbor se obavljao druge nedjelje u prosincu. Nakon svoga izbora pisar je dobivao knjigu (*quaderno*) u koju je redovito bilježio sve prihode, rashode i odredbe bitne za djelovanje bratovštine tijekom svojeg mandata. Za pisara je bila predviđena i posebna dužnost prilikom prebivanja svetoj misi na dan uoči izbora vodećih dužnosnika. Tada je pisar predvodio svečanu procesiju svih bratima te, ulazeći u crkvu, u ruci nosio veliki bratimski ophodni križ. Dužnost pisara nije bila vremenski ograničena te ju je katkada ista osoba mogla obnašati i po desetak godina u kontinuitetu. Usporedi u: L. ČORALIĆ, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi*, str. 178.

²¹ ASD, Capitolar, podaci uz navedene godine.

²² ASD, LCS, podatak uz navedenu godinu.

²³ ASD, Capitolar, podaci uz navedene godine.

²⁴ ASD, Capitolar, podatak uz navedenu godinu.

²⁵ Za dio navedenih Trogirana nije navedeno ime oca, već samo osobno ime. Vidi u: ASD, LCS, podaci uz navedene godine.

²⁶ ASD, LCS, 30. X. 1700.

Zaključak

Trogirani su u Mlecima, uz izrazito brojčano snažne useljeničke zajednice iz većih dalmatinskih gradova (Zadar, Šibenik, Split, Hvar) i Boke kotorske, kao i budvansko-barskoga priobalja, činili primjetan i cijenjen dio hrvatskog useljeništva u gradu na lagunama. Kontinuirano prisutni od 15. stoljeća, zaposleni u zanimanjima tradicionalnim za istočnojadransko uzorje, stanovnici župa u Hrvatima najčešće nastanjivanom predjelu Castello, Trogirani su prema svim svojim bitnim sastavnicama predstavljali integralan, gotovo ogledan primjer jedne hrvatske regionalne skupine. Važan čimbenik u njihovu vjerskom, ali i društvenom svakodnevlju činila je i uključenost u nacionalnu bratovštinu sv. Jurja i Tripuna, stoljećima cijenjenu udrugu koja je imala veliku ulogu u održavanju domovinske svijesti useljenika zavičajem od Istre do Boke kotorske. U ovom su radu, temeljem istraživanja gradiva iz središnje mletačke državne pismohrane (Archivio di Stato di Venezia; fond bilježničkih oporuka: Notarile testamenti) kao i iz Arhiva bratovštine sv. Jurja i Tripuna (Archivio della Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone, fondovi izvješća s godišnjih skupština i troškovnici bratovštine: Capitolare della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata; Libri conti e spese) prikazani oblici povezanosti trogirskih iseljenika s rečenom bratovštinom. U početnome su dijelu obrade tih odnosa predstavljene oporuke u kojima se bilježi bratovština sv. Jurja i Tripuna (darovnice, mjesta pokopa i drugo), a potom su izrijekom navedeni svi Trogirani koji su sudjelovali u radu bratovštine – bilo kao obični članovi bilo kao obnašatelji dužnosti u pojedinim tijelima uprave. Rad, naposljetku, teži predstaviti još jednu od sastavnica trogirске povijesti tijekom razdoblja mletačke uprave, ali i ukazati na važnost arhivskog gradiva pohranjenog u mletačkim arhivima koje nam – uvijek iznova i uvijek dodatno – posvjedočuje o važnosti proučavanja hrvatsko-mletačkih odnosa kroz dugi niz stoljeća zajedničke povijesti.

SUMMARY

*LASSO ALLA SCUOLA MIA DEI SCHIAVONI ... EMIGRANTS FROM TROGIR
IN VENICE AND CROATIAN CONFRATERNITY OF ST GEORGE AND TRYPHON
(15th – 18th CENTURY)*

This study is result of several decades of research of the Croatian community in Venice, especially in the time when the eastern Adriatic coast was part of Serenissima (15th – 18th century). Author's focus is put on activities and life of emigrants from Trogir in Venice, in particular apropos their relations with the Croatian confraternity of St George and Tryphon (Scuola di Schiavoni, Scuola dei Santi Giorgio e Trifone, Scuola Dalmata). The research is based on the analysis of the preserved documents presently kept in the Venetian archives (Archivio di Stato di Venezia) within archival fond Notarile testamenti and in the Archives of the Confraternity of St George and Tryphon (Archivio della Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone) within archival fonds Capitolare della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Delmata and Libri conti e spese. Beside general infor-

mation about activities of people from Trogir in Venice, author analyzes last wills of emigrants from Trogir (bequests to the Confraternity, choice of the place of burial, bequests for pilgrimages to the ecclesiastical see of the Confraternity etc) in a long-time span from the fifteenth until eighteenth century, as well as percentage of this regional group within the total number of members of the Confraternity. Special attention and emphasis are put on people who performed various governing duties within the Confraternity. Finally, author concludes that emigrants from Trogir were unavoidable part of Croatian community in Venice, though were not numerous as immigrants from Zadar, Šibenik, Split and Boka.

KEY WORDS: confraternity of St Sylvester, church of St Sylvester, church of St Thomas, Zadar, the seventeenth century.

